

Η ανακήρυξη του Αυτοκεφάλου της Εκκλησίας της Ελλάδος και ο Συνοδικός Τόμος (Σωτήριος Μυλωνάς, Θεολόγος - Μάστερ στην διοίκηση Εκκλησιαστικών Μονάδων)

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

(Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=161223>)

Τα σχετικά με τον Θεόφιλο Καΐρη γεγονότα το 1841, καθώς και η επιστολή της Ιεράς Συνόδου το 1843 δεν βοήθησαν στην αποκατάσταση της επικοινωνίας μεταξύ της Εκκλησίας της Ελλάδος και του Οικουμενικού Πατριαρχείου [1]. Στις 30 Μαΐου 1850 συγκλήθηκε η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος αποφασίζοντας την ανακοίνωση του αυτοκεφάλου στο Οικ. Πατριαρχείο. Στις 16 Ιουνίου συγκλήθηκε ενδημούσα Σύνοδος με πρόεδρο τον Πατριάρχη Άνθιμο Δ΄. Στην Σύνοδο συμμετείχαν και άλλοι πρώην Πατριάρχες, ο Κύριλλος Ιεροσολύμων, δεκατρείς Μητροπολίτες του Οικουμενικού Θρόνου και κληρικοί του Πατριαρχείου. Μετά από την επίσημη «Συνοδική Συνέλευση» το Οικουμενικό Πατριαρχείο εξέδωσε με

συνοδικό τόμο το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Ελλάδος στις 29 Ιουλίου 1850[2].

Ο τόμος είχε τις παρακάτω διατάξεις[3]:

- Η Εκκλησία της Ελλάδος είναι πλέον ελεύθερη και ανεξάρτητη από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Δηλαδή, έλαβε τέλος ο αγώνας 17 ετών για το αυτοκέφαλο.
- Η ανώτατη αρχή της Εκκλησίας της Ελλάδος θα είναι η διαρκή σύνοδος η οποία αποτελείται από Αρχιερείς. Πρόεδρος της είναι ο εκάστοτε Μητροπολίτης Αθηνών και η διοίκησή της θα ασκείται με βάση τους εκκλησιαστικούς κανόνες και όχι τους κοσμικούς νόμους.
- Στην Αρχιερατική Θεία Λειτουργία οι μητροπολίτες θα μνημονεύουν τη Σύνοδο, ο πρόεδρος της Συνόδου «Πάσης Επισκοπής Ορθοδόξων», θα μνημονεύουν τον εκάστοτε Οικ. Πατριάρχη και τους άλλους προκαθημένους.
- Η Εκκλησία της Ελλάδος δεν παρασκευάζει η ίδια Άγιο Μύρο αλλά το λαμβάνει από το Οικ. Πατριαρχείο.
- Ο εκάστοτε πρόεδρος της Ιεράς Συνόδου θα επικοινωνεί με τους προκαθημένους των άλλων εκκλησιών δι' αλληλογραφίας για γενικότερα ζητήματα.
- Τα εσωτερικά θέματα - προβλήματα της Εκκλησίας της Ελλάδος, όπως

χειροτονίες, Αρχιερέων, κληρικών, γάμος, διαζύγια κλπ. θα διευθετούνται από την Ιερά Σύνοδο.

- Στα μεγαλύτερα εκκλησιαστικά ζητήματα θα γίνεται αναφορά στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και θα ζητείται επέμβασή του για να στηρίξει την Ιερά Σύνοδο.

Ο Συνοδικός τόμος ο οποίος ρύθμιζε τη διοίκηση της Εκκλησίας, έγινε αποδεκτός και από την κυβέρνηση. Επίσκοπος Αττικής διορίστηκε ο Νεόφυτος και απομακρύνθηκε ο Θεόκλητος Φαρμακίδης. Στις 11 Αυγούστου αποφασίστηκε, με διάταγμα, μετά από πρόταση της Ιεράς Συνόδου, να τελεστεί στις 20 Αυγούστου επίσημη δοξολογία και να διαβαστεί ο Συνοδικός τόμος από τον Μισαήλ Αποστολίδη[4]. Στη συνέχεια ο Νεόφυτος Μεταξάς έγινε Μητροπολίτης Αθηνών [5]

Μετά από πολλές διαπραγματεύσεις μεταξύ κυβέρνησης και εκκλησίας το 1852 εκδόθηκε από την πολιτεία ο Νόμος Σ' «Περί επισκόπων και επισκοπών και περί του επισκόπου τελούντος»[6] και ο Νόμος ΣΑ' «Νόμος Καταστατικός της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος»[7].

Σύμφωνα με το άρθρο α' του Νόμου Σ'/1852 ο αριθμός των επισκοπών του Βασιλείου προσδιορίζονταν στους 24[8]. Στο β' άρθρο του Νόμου Σ'/1852 καθορίζονται οι επισκοπές ανά νομό στην επικράτεια. Οι προϊστάμενοι των επισκοπών είχαν τον τίτλο του επισκόπου. Ο επίσκοπος που βρισκόταν στην πρωτεύουσα θα ονομαζόταν Μητροπολίτης. Επιτράπηκε μόνο σε δέκα Αρχιεπισκόπους να διατηρήσουν τον τίτλο τους μέχρι το θάνατό τους. Την 11^η Ιουλίου μετά από Βασιλικό διάταγμα ορίστηκε να ονομαστούν οι έδρες των επισκοπών ύστερα από γνωμοδότηση της Ιεράς Συνόδου[9].

Στο γ' άρθρο του Σ'/1852 περιλαμβάνονται οι διατάξεις για την εκλογή επισκόπων, των οποίων η εκλογή πραγματοποιείται από μια πενταμελή επιτροπή της Ιεράς Συνόδου η οποία προτείνει τρεις κληρικούς για ψηφοφορία. Αυτοί, πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες, να έχουν ορθή και υγιή πίστη, να έχουν σύνεση και ανεπίληπτο βίο και εκκλησιαστική παιδεία. Οι υποψήφιοι προς Αρχιερωσύνη υποβάλλονται από την Ιερά Σύνοδο στον Βασιλιά, μέσω του υπουργείου των Εκκλησιαστικών. Είναι στην κρίση του τελευταίου να επιλέξει ένα από τους τρεις για νέο επίσκοπο. Η επιλογή του Βασιλιά ανακοινώνεται στην Ιερά Σύνοδο, ακολουθεί η χειροτονία σύμφωνα με την εκκλησιαστική τάξη και γίνεται διαβεβαίωση μηνύματος το οποίο καταγράφεται. Μετά τη χειροτονία εκδίδονται τα διατάγματα, και πριν ο νέος επίσκοπος αναλάβει τα καθήκοντα, παρουσιάζεται ενώπιον του Βασιλιά για να διαβεβαιώσει την ορθή πίστη.

Το άρθρο δ΄ του Νόμου Σ΄/1852 αναφέρεται στην απομάκρυνση επισκόπου από την επισκοπή και τη μετάθεσή του. Η απομάκρυνση μπορεί να γίνει είτε οικειοθελώς ή αν καταδικασθεί ή καθαιρεθεί για κανονικό αδίκημα. Οι μεταθέσεις των επισκόπων γίνονται με την έγκριση της Ιεράς Συνόδου.

Το άρθρο ε΄ του Νόμου Σ΄/1852 αναφέρεται στην -σε περίπτωση αποβίωσης του επισκόπου- διατήρηση και εξασφάλιση των αρχείων του και άλλων πραγμάτων μέχρι την εκλογή νέου επισκόπου. Το άρθρο στ΄ του Νόμου Σ΄/1852 αναφέρεται στην αντικατάσταση του αν προκύψει πρόβλημα νόσου και δεν μπορεί ν΄ ανταποκριθεί στα καθήκοντά του.

Το άρθρο ζ΄ του Νόμου Σ΄/1852 θέτει τους επισκόπους υπό την εποπτεία της Ιεράς Συνόδου, ως ανώτατης αρχής. Το άρθρο η΄ του Νόμου Σ΄/1852 περιγράφει τα καθήκοντα του επισκόπου ως πνευματική εκκλησιαστική αρχή της επισκοπής. Το άρθρο θ΄ του Νόμου Σ΄/1852 αναφέρεται στη δικαστική εξουσία του επισκόπου ως πνευματική και εκκλησιαστική αρχή.

Τα άρθρα ι΄-ιγ΄ του Νόμου Σ΄/1852 ορίζουν αναλυτικά τη διαδικασία άσκησης της διοίκησης του επισκόπου και της επισκοπικής αρχής. Τα άρθρα ιδ΄-ιη΄ του Νόμου Σ΄/1852 περιέχουν γενικές διατάξεις.

(Συνεχίζεται)

[1] Μεταλληνού Γ., *Ελλαδικού Αυτοκεφάλου παραλειπόμενα*, ό.π., σ. 126 κ.ε.

[2] Τα σχετικά με την έκδοση του Τόμου βλ. Βαβούσκου Αν. Κωνσταντίνου, *Μελετήματα οία τε φύλλα Μακεδνός αιγείροιο*, τ. α΄ Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών Επιστημονικά Πραγματεία σειρά Νομική και Οικονομική, αρ. 8, Θεσσαλονίκη 2006, σσ 477-478.

[3] Το κείμενο του Τόμου βλ. Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική νομοθεσία*, ό.π., σσ. 17-27.

[4] Τζωρτζάτου Β., *Οι βασικοί θεσμοί* ό.π., σ. 28.

[5] Βλ. Παπαδόπουλου Χρυσ., *Η Εκκλησία*, ό.π., σσ. 208-209.

[6] ΦΕΚ. 25/10 Ιουλίου 1852.

[7] ΦΕΚ. 28/ 24 Ιουλίου 1852.

[8] ΦΕΚ. 25/10 Ιουλίου 1852. Βλ. Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική* ό.π., σ. 93.

[9] Βλ Τζωρτζάτου Βαρνάβα, *Οι βασικοί θεσμοί διοικήσεως*, ό.π., σ. 28-29.